

100 SZIMBÓLUM

AZ
UNIVERZUM
TITKAIRÓL

SARAH BARTLETT

BIOENERGETIC KIADO

TARTALOMJEGYZÉK

Sarah Bartlett
100 szimbólum az univerzum titkairól

A mű eredeti címe:
The Secrets of the Universe in 100 Symbols

A mű eredetileg a Quintessence Editions Ltd. gondozásában jelent meg.

Copyright © 2015 Quintessence Editions Ltd.
© Bioenergetic Kft., 2016

Kiadja a Bioenergetic Kft.
Felelős kiadó: Schneider Gábor

ISBN 978-963-291-275-2

Fordította: © Kovács Zsuzsa

Főszerkesztő: Kajtár-Schneider Krisztina
Felelős szerkesztő: Makra Júlia

Minden jog fenntartva. A kiadó előzetes engedélye nélkül tilos jelen kiadvány egészét vagy részeit bármilyen formában sokszorosítani, másolni, terjeszteni vagy tárolni.

BEVEZETŐ 8

A TERMÉSZETI VILÁG 14

VÉNUSZ-FESTMÉNY	16
SZIVÁRVÁNYKÍGYÓ	18
KÍGYÓK	20
KÉZLENYOMATOK	22
JUDACULLA-PETROGLIFA	24
SZFINX	26
SZKARABEUSZ	28
ÓKORI EGYIPTOMI SZIMBÓLUMOK	30
GALAMB	32
MADARAK	34
GYÓGYÍTÓ KERÉK	36
LÓTUSZVIRÁG	38
ANJOU-LILIOM	40
VIRÁGOK	42
SZIVÁRVÁNY	44
FŐNIX	46
SÁRKÁNY	48
MITOLÓGIAI SZÖRNYETEGEK	50
LÁTOMÁS-KÍGYÓ	52
MAJA ISTENSÉGEK	54
PILLANGÓ	56
HALLEY-ÜSTÖKÖS	58
SZARVAS ISTEN	60
ALGOL, A DÉMONCSILLAG	62
FALLOSZ	64
NAZCA-VONALAK	66
KOPONYA	68
TOTEMOSZLOP	70
INDIÁN ÁLLATSZELLEMEK	72

AZ ISTENI VILÁG 74

HOLDSARLÓ	76
LIBÁCIÓ	78
AZ ÉJSZAKA KIRÁLYNŐJE	80
MEZOPOTÁMIAI ISTENSÉGEK	82
MINDENT LÁTÓ SZEM	84
A NAP SZEKERE	86

ÁRON MELLDÍSZE
HERMA
GÖRÖG ISTENSÉGEK
FRIGYLÁDA
SORSTÁBLA
FÚDZSIN ÉS RAIDZSIN
A VÉGZET LÁNDZSÁJA
GLÓRIA
A NYOLC HALHATATLAN
TEFILLIN
GANÉSA
HINDU ISTENSÉGEK
URRACA KIRÁLYNŐ KELYHE
AZ ÉLET FÁJA
AZTÉK NAPKÓ
INTIHUATANA-KŐ
A'A
AZ ÖRDÖG SZOBRA

JELEK ÉS RENDSZEREK

JI CSING
SZVASZTIKA
ÉKÍRÁS
OM
PENTAGRAMMA
JIN ÉS JANG
TRISZKELION
CADUCEUS
ANKH
KERESZTEK
LUO SU NÉGYZET
HIEROGLIFÁK
VESICA PISCIS
ARANYMETSZÉS
SATOR-NÉGYZET
ZÉRUS
SALAMON-CSOMÓ
KÁRTYAJÁTÉK
ÉLETKERÉK
AZ ÉLET VIRÁGA
CSAKRÁK
MANDALA
FIBONACCI-SZÁMSOR
GEOMANCIA

88	RÓZSAKERESZT	174
90	VOYNICH-KÉZIRAT	176
92	A VITRUVIUS-TANULMÁNY	178
94	VÉGTELEN	180
96	HARMONICES MUNDI	182
98	UNIKURZÁLIS HEXAGRAMMA	184
100		
102	A MISZTIKUS VILÁG	186
104		
106		
108	NAMARRGON, A VILLÁMEMBER	188
110	SÁMÁN	190
112	LABIRINTUS	192
114	PHAISZTOSZI KORONG	194
116	JÓSLÓCSONTOK	196
118	CSILLAGÁSZATI NAPTÁR	198
120	ÁLLATÖVI JEGYEK	200
122	ELEUSZISZI MISZTÉRIUMOK	202
	SZEMMEL VERÉS	204
	OLTALMAZÓ AMULETTEK	206
	BARSOM	208
	PETELIAI ARANYLEMEZ	210
126	SRÍ-JANTRA	212
128	MITHRÁSZ-MISZTÉRIUMOK	214
130	MÁRIA MAGDOLNA	216
132	ISTABY RÚNAKÓ	218
134	SMARAGDTÁBLA	220
136	ÓSI ALKÍMIAI SZIMBÓLUMOK	222
138	DAKINI	224
140	POINT ZERO	226
142	ASZTROLÁBIUM	228
144	ZODIÁKUS	230
146	RAZIEL ANGYAL KÖNYVE	232
148	SIGILLUM DEI	234
150	HOMOKFESTÉS	236
152	A HÖLGY ÉS AZ EGYSZARVÚ – FALISZÖNYEG	238
154	TAROT	240
156	TAROT-KÁRTYÁK	242
158	DIVINÁCIÓS KALENDÁRIUMOK	244
160	PORTA ALCHEMICA	246
162	SZABADKÖMÜVES TABLÓ	248
164	LOA	250
166		
168		
170	NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ	252
172	KÉPEK	256

A galaktikus pillangóról azt tartják, hogy az univerzum „össztudatát” jelképezi. Ez Hunab Ku, a maja teremtő isten szimbóluma

A TERMÉSZETI VILÁG

A civilizációk kezdete óta az emberek nemcsak a beszéden keresztül fejlesztették a kommunikációjukat, hanem olyan korai rajzokkal és képi ábrázolásokkal is, amelyeket barlangokban, illetve a táj képében láthatunk ma is. A szimbólumok nyelvezetében elsőként a természet ihlette meg az embereket, akik a madaraktól kezdve a virágokon át a rovarokig mindent bizonyos szellemekkel és spirituális lényekkel azonosítottak. Ezeket az istenségeket – jelképes formában rögzítve – gyakran az állat- és növényvilág egy-egy jellegzetességével hozták összefüggésbe. A hindu Ganésának elefántfejet adtak, Camazotz-t az alvilág denevéristeneként tisztelték a maják, a görög Pallasz Athéné szent állata pedig a bagoly volt. A mezopotámiai és görög civilizációk és a természeti világ iránti tiszteletük hatása sok csillagjegy és az állatövi jegyek legtöbbször megnevezésében is észrevehető. A természet archetipikus szimbólumai – például a békét jelképező galamb, a férfiaságot jelző fallosz vagy az élet körforgását szimbolizáló, saját farkába harapó kígyó – ma is ott élnek kollektív tudattalunkban.

VÉNUSZ-FESTMÉNY

CHAUVET-PONT-D'ARC BARLANG, FRANCIAORSZÁG, ARDÈCHE,
KR. E. 30 000 KÖRÜL

Korai barlangrajz, amely a szeméremdombot, az emberiség talán legrégebbi termékenység-szimbólumát ábrázolja

Több tízezer évvel ezelőtt, hogy az egyiptomiak egyáltalán elkezdték volna kialakítani a hieroglifák nyelvezetét, a vadászgyűjtögető ősember már rögzítette a maga hagyatékát Európa barlangjaiban. A franciaországi Ardèche vidékén, a mészkőhegység mély szurdokai és magas sziklái között húzódik meg egy különleges, 1994-ben feltárt barlang, amelyet több mint 30 000 évesnek gondolnak. Itt, a mindmáig a legkorábbinak tartott barlangrajzok között látható talán az első megörökített termékenység-szimbólum, amely aztán széles körben elterjedt az ősi népek között.

A Chauvet-barlang több ezer évig rejtve volt, miután egy fölé hajló szikla körülbelül 29 000 évvel ezelőtt elkezdett leomlani, majd 8000 éve végleg elzárta a bejáratát. A barlang belső termeiben elegáns, művészi és látványos képgyűjtemény található. A rajzok gímszarvasokat, medvéket, párducokat, bölényeket, pézsmatulkokat, lovakat, oroszlánokat és hiénákat örökítenek meg. A sokféle teremtmény között szerepel egy bizarr ember-testű-bikafejű szörnyeteg rajza is, egy női altest és hangsúlyos szeméremdomb fölé rajzolva. A ragadozó állatok seregei között láthatók továbbá okkersága kézkörvonalak és mintába rendezett pöttyök is, valamint egy buzogány-jelkép: egy buncósbot formájú, torz „P” betűhöz hasonló motívum. A buzogány-szimbólum jelentését a tudósok széles körben vitatják, és valóban sokféle szubjektív értelmezésre ad alapot. Vannak, akik szerint a női felsőtestet jelképezi oldalnézetből, míg mások szerint korai fallikus szimbólum lehet.

Ez a hangsúlyos női szeméremtest vagy Vénusz-rajz vélhetően az egyik legrégebbi ismert termékenységi szimbólum

ABSZTRAKT JELEK

A Chauvet-barlangban mindenütt láthatók absztrakt jelek is (vonalak és pöttyök), és két olyan kép, amely pillangót vagy madarat is ábrázolhat. A témáknak ez a kombinálása néhány prehistorikus művészeti szakértőt arra a következtetésre vezetett, hogy a rajzoknak rituális vetülete is lehet. Úgy vélik, a piros pöttyök sorozatai a sámán jelzése az emberek felé – hasonlóan ahhoz, ahogyan ma a világitó neontáblák éttermet vagy bárt jelezhetnek.

Máshol a vörös-okker kézlenyomatok és mintaelemek úgy készültek, hogy festékanyagot köpködtek a falra szorított kezekre. Talán névjegyek voltak ezek – azokéi, akik menedéket kerestek vagy a szertartásokra érkeztek a barlangba. Abból, amit a felső paleolitik kultúrákról tudunk, ezek a népek olyan saját szertartásokat és hitrendszert alakítottak ki, ahol az állatot, az embert és a termékenységget szentként tisztelték. Kétségtelen, hogy szimbolikus díszítéseivel a barlangművészet élettel tölti meg a távoli múltat, és értelemmel ruház fel egy kevésbé ismert kultúrát.

A Chauvet-barlang legmélyebb termében, a Salle du Fond-ban talált egyik legfontosabb képnek a „Vénusz és a varázsló” címet adták. A 7 méter magas barlang mennyezetéről lóg egy függőceppkő, amely a barlang talajától 110 centiméterre végződik. Ezen a ceppkővön látható a „Vénusz és a varázsló” elnevezésű szénrajz.

VÉNUSZ ÉS A VARÁZSLÓ

Vénusz szeméremdombja szemmagasságban látható a kompozíció központjában, és ma már tudjuk, hogy pár ezer évvel korábbra datálható, mint kísérője, a bikaember alakú varázsló. A „varázsló” fogalmat a régészek gyakran olyan antropomorf képek elnevezésére használják, amelyekről úgy gondolják, hogy sámánt ábrázolhat. A chauvet-i varázsló a későbbi görög mitológiai állatra, a Minótaurosra emlékeztet hatalmasnak látszó vad, pogány erejével. A Vénusz-kép a Chauvet-barlang első, a felső paleolitik kultúra aurignaci korára tehető dekorációs időszakából származik. Amint a későbbi közép- és kelet-európai Vénusz-alakoknál is látható – ilyen például a lausseli „Vénusz” (Kr. e. 25 000 körül)

Franciaországban, Dordogne megyében –, a felnagyított és hangsúlyos női szeméremtest az életadó erő ikonikus jelképe volt, és elképzelhető, hogy ennek a korszaknak a barlangi szertartásaiból ered. Az aurignaci kultúra, amelyet a csonteszközök használata és a pattintott késpengék technológiája jellemez, 32 000–27 000 évvel ezelőtt élte virágkorát. A Vénusz-kép is azt igazolja, hogy a mai napig nem ismerünk a chauvet-i barlangrajzoknál régebbi festményeket.

Az állatfigurák lenyűgöző repertoárjával a barlang az őskőkorszak képzőművészetének komoly galériája, amely sokat elárul a kultúra életmódjáról és hitrendszeréről. Az egyik teremben egy sziklára helyezett medvekoponya felett fenséges bagolyportré látható. Úgy vélik, ez egyfajta szakrális szertartás lehetett, amelyben szerepet játszott az előszeretettel vadászott és egyben tisztelt vad barlangi medve. A medvét, párducot, oroszlánt és lovat ugyanolyan szentnek tekintették, mint a vihar, az eső és a nap szellemeit vagy erőit; valószínűleg ezek a rajzok képviselik az animizmus vagy spiritualizmus legkorábbi feltárt jelképeit. Ennek a hitvilágnak az a lényege, hogy valamilyen isteni erő tölt el mindent, legyen az állat, vihar vagy a nap.

A barlangban talált pöttyöket és mintákat az írás egyik legősibb formájának gondolják, amely jóval a hieroglifik kialakulása előtt született

SZIVÁRVÁNYKÍGYÓ

KAKADU NEMZETI PARK, AUSZTRÁLIA, KR. E. 25 000–20 000 KÖRÜL

Hatalmas bennszülött teremtésmotívum

A Nourlangie-szikla szivárványkígyója a hegyes fogaival sokkal vadabb látványt nyújt, mint az Ubirr-szikláé

Az ausztráliai Kakadu Nemzeti Parkban az Ubirr sziklánál van egy szent hely, amely a Szivárványkígyó-galéria nevet kapta. Egy egyszerű, de színes ősi sziklafestmény látható itt, amely egy magányos sziklán csúszó-mászó kígyót ábrázol. Bár a kígyó a szó szoros értelmében nem szivárványszínű, a világteremtés korának – amelyet a bennszülöttek „álomidőnek” neveznek – azonban erőteljes motívuma. A festmény az ősi bennszülött művészet egyik legrégebben ismert képe, de a szivárványkígyó ma is kulturális befolyással bír az ausztrál őslakosok között.

A szivárványkígyó néhány beszámoló szerint vagy egy kiszáradt folyómederben lévő vizes üregből emelkedett ki, vagy az égből szállt alá az álomidőben, és így teremtette meg az életet, a vizet és a termékenységet. A kontinensen végigcsúszva a mozgásával hozta létre a szakrális ősi táj völgyeit, hegyeit és vízi útjait.

A földön átkelve a szivárványkígyó dalával keltette életre a sziklákat, növényeket, álla-

tokat és az embereket. A dalvonalként vagy álomnyomként ismert út, amelyet bejárt, az egész Ausztráliát átszelő és behálózó szent, láthatatlan ösvényekké vált. A különböző helyi mitológiákban a kígyó lehet nőstény vagy hím, sőt kétnemű is, és különböző neveken ismerik – például Julunggul, Kunmanggur, Ungar vagy Yurlunggar.

Néhány tudós szerint a kígyó és a szivárvány közötti kapocs az évszakok körforgását és a víz fontosságát jelképezi az emberi életben. Ha szivárvány látható az égen, azt mondják, hogy a szivárványkígyó az egyik vizes üregből egy másikba költözik, és ilyenkor feltölti a vízkészleteket, útja során pedig patakokat és mély csatornákat váj a talajba – ez magyarázza, hogy bizonyos vizes üregek az aszály során sem száradnak ki. A kígyó ereje nélkül nem esne az eső, és a talaj végleg kiszáradna. A szivárványkígyót vélik felfedezni a hold udvarában is, amelyet az eső jelének lehet tekinteni, és isteni gyógyereje van. Vele hozzák összefüggésbe a kvarckristályokat és a kagylóhéjakat, ame-

lyeket a kígyó erejének megidézésére használnak a szertartásokban. Az Észak-Ausztráliában található Arnhem Land síkságon élő bennszülöttek még ma is azt mondják, hogy a kígyó látható szivárvány formájában az égen, a gyöngyház színeiben és a fény játékában a vizes üregek felett.

A szivárványkígyót összekapcsolják továbbá az emberi vérrel, különösen a menstruációs ciklussal, valamint azokkal a verszertartásokkal, amelyeket valaha az ősi anyaiszten, Kunapipi tiszteletére tartottak, aki a földig követte a szivárványkígyót, és megteremtette az embereket, a növényeket, az állatokat és a rovarokat. A női menstruációs ciklusról hagyományosan azt tartják, hogy a szivárványkígyó szemében szent. A szivárványkígyóról szóló legismertebb bennszülött mítosz a Wawalag-nővérek története, amely szerint a nővérek és leszármazottaik éppen átkeltek a földön, amikor az idősebb nővér gyermeknek adott életet, és a vére befolyt abba a vizes üregbe, amelyben a szivárványkígyó élt. A kígyó a szag nyomán eljutott a kunyhójukban alvó nővérekhez, bekúszott az ajtónyíláson, és felfalta a nőket és a gyermekeiket. Miután megcsípte egy hangya, a kígyó felöklendezte a nővéreket, és így keletkezett Arnhem Land. Ezt a menedékhelyet ma is női területként tisztelik, bár a turisták kedvéért már lazítottak a szabályokon.

AFRIKAI MITOLÓGIA

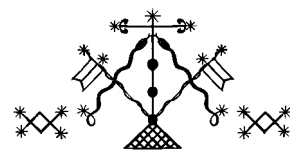
A szivárványkígyó a teremtés fontos részeként bukkan fel számos afrikai mitológiában, többek között Beninben, Nigériában és a Kongó vidékén, de szerepel Haitin, Polinéziában és Pápua Új-Guineában is. Ha igazak a feltételezések, miszerint az ausztrál őslakosok valójában Afrikából vándoroltak el és érkeztek Ausztráliába körülbelül 50 000 évvel ezelőtt, valószínűleg ők vitték magukkal a szivárványkígyó archetipikus képét akár szájhagyomány útján, akár a kollektív tudattalanjukban. Aztán, ahogyan idővel fokozatosan belakták a kontinenst, ezek az ősi népek több száz különálló csoportra szakadtak, és mindegyik saját nyelvet és kultúrát alakított ki.

A benini fon nép hite szerint a szivárványkígyó, amelyet Ayida-Weddo néven ismertek, egy androgün teremtő istenséget, Nana Bulukut szolgálta azzal, hogy fenntartotta az eget. Egy másik nyugat-afrikai mítosz arról szól, hogyan mentette meg egy 7000 gyűrűt formázó hatalmas, föld alatti kígyó a földet attól, hogy belezuhanjon a feneketlen tengerbe. Csillagokat hintett az égboltra, villámokat szórt a földre, és kiengedte a szent vizeket, hogy élettel töltsék meg a bolygót. Az első esővel szivárvány jelent meg az égen, és párosodott a kígyóval. Az általuk létrehozott szent nektár lett a nők teje és a férfiak magja. A kígyó és a szivárvány tanította meg az emberiséget a vér és az élet – a menstruáció és a szülés – közötti kapcsolatra és a verszertartások vudu szentségére.

Ausztrália és Afrika őslakosai ma is szentként tisztelik a szivárványkígyót. Az őslakosok az álmódások során énekkel, zenével és táncsal teremtik újjá a szivárványkígyó történetét, amint felfalja a Wawalag-nővéreket. A Szivárványkígyó Fesztivál évente megrendezett zenei fesztivál Ausztráliában, az ősi mítoszok és képek pedig ma is ihletetlen jelennek meg az őslakosok műalkotásaiban.

Azt mondják, a narancsszínű szivárványkígyó az Ubirr-sziklánál állt meg, hogy énekével életet adjon mindennek. A nők azóta is szent helyként tisztelik ezt a területet

Ayida-Weddo vevéjét (vudu szimbólumát) mindig Damballa égisten jelképével együtt láthatjuk

KÍGYÓK

MUCALINDA

Mucalinda a nagák, a kígyószerű istenségek királya volt. Amikor Buddha a megvilágosodást kereste a bódhifa alatt, elsötétedett az ég. Mucalinda felemelkedett a földről, és kobracsuklyájával védte Buddhát a vihar elől. Amikor eléllt az eső, a kígyó fejet hajtott Buddha előtt, majd visszatért a palotájába.

JORMUNGAND

Az óriásnő, Angerboda és a szélhámos isten, Loki ivadéka, Jormungand tengeri kígyóvá változott, amikor Odin belökte az óceánba. Olyan hatalmasra nőtt, hogy átérte a földet, és meg tudta fogni a saját farkát. Ezért ismerik Világkígyóként. Ha elengedi a farkát, a világ véget ér.

SÉSA

A *Mahábhárata* szerint Sésa a nagák (kígyók) hercege volt. Lenyűgözte Brahma istent, aki ezért rábízta a világ hordozásának a feladatát. Ezt meghallván Sésa bebújt egy lyukba, lekúszott egészen az aljáig, és a fejére húzta a földet; így lett ő a kígyó, akin Visnu aludt.

NEHEBKAU

A jóságos egyiptomi kígyóisten, Nehebkau volt az egyik eredeti ősiszter. A napistenhez kapcsolódva úszkált a káosz vizeiben a teremtés előtt, és a napistenhez kötődött az idők kezdetekor is. Istenként védte továbbá a fáraót életében és halálában is. Nehebkaut gyakran két fejjel ábrázolják.

PÜTHÓN

Az Olümposz előtti Görögországban Püthón sárkányként élt Delphoiban, ahol eredetileg Gaia, a földistennő szentélye volt. Később Püthón Apollón ellensége lett, aki végül legyőzte őt. Apollón tette Delphoist a saját szentélyévé, és a papnője, Püthia a halott kígyó rothadó teteméből vette a hatalmát.

SERPENS

A Serpens (Kígyó) a Kígyótartó csillagkép része, és vagy a Kígyótartó körül kígyózva, vagy egyszerűen rajta áthaladva ábrázolják az éjszakai égbolton. A Kígyótartót Laokoóonnal azonosították, vagyis azzal a pappal, aki figyelmeztette a trójaiakat a faló veszélyeire. Laokoónt később két tengeri kígyó gyilkolta meg, akik közül az egyik Serpens volt – Poszeidón küldte rá őket büntetésül.

UADZSET

Uadzset, a királyok és a szülő nők védelmezője a földhöz kapcsolódik, és vagy kígyófejű nőként, vagy halálos egyiptomi kobraként ábrázolják. Istennőként tisztelik; híres szentélye Per-Uadzset templomában található. Valószínűleg ez a szentély volt a forrása annak a szentély-építő hagyománynak, amely aztán Egyiptomból átterjedt Görögországra is.

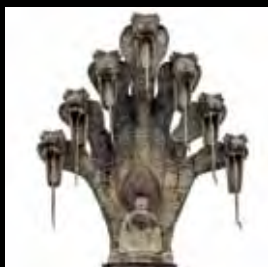
KOATLIKVE

Az azték istennőt, aki megszülte a holdat, a csillagokat és a napot, „kígyószoknyás nőként” ismerik. A teremtés kezdetén feláldozták, erre két kígyófej ugrott elő lefejezett testéből. Ő képviseli a mindent elnyelő földanyát, aki az anyaméhet és a sírt egyaránt magában hordozza.

AZ ÉDENKERT KÍGYÓJA

Az Édenkertben, bár Isten figyelmeztette Ádámot, hogy a tudás fájáról ne egyen, a kígyó megkísértette Évát, hogy kóstolja meg a gyümölcsöt, amelyből ő aztán Ádámnak is adott. Amikor Isten rájött erre, kiűzte Ádámot és Évát a Paradicsomból. A kígyót azzal büntette, hogy örökre a porban, a hasán kell csúsznia-másznia.

NÁGA

A nágák kígyóistenségek voltak, akik folyamatos csatározásokat folytattak Garudával, a hatalmas saskirályal. Történeteiket a *Mahábháratában* olvashatjuk. A nyolc nagy kígyókirály egyike, Vászuki, akit Siva kígyójaként ismernek, segített az isteneknek visszaszerezni a halhatatlanság elixír-jét a tejóceán mélyéről.

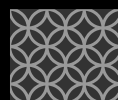
BAZILISZKUSZ

A baziliskusról a középkori Európában úgy hitték, hogy egy kakas költötte ki egy kígyó vagy varangyos béka tojásából. A középkori bestiáriumok rettegett szörnyetegéről úgy tartották, egyetlen szempillantásával képes gyilkolni. Egyes legendák szerint akkor lehet megölni, ha kakaskukorékolást hall vagy meglátja magát a tükörben.

AVANYU

A tewa istenség, Avanyu kígyó a víz oltalmazója. Különböző, szarvas vagy tollas kígyóként való ábrázolásai gyakran a víz áramlására vagy a villám alakjára emlékeztetnek. Amerika délnyugati részein és Új Mexikóban gyakran feltűnik Avanyu képmása magasan a kanyonok folyói feletti barlangok falain.

KÉZLENYOMATOK

CUEVAS DE LAS MANOS, PATAGÓNIA, ARGENTÍNA, KR. E. 7000 KÖRÜL

Kézlenyomatok és kézminták a vadászó-gyűjtögető közösségekben

Egy eldugott patagóniai folyó völgyben rejlő barlang falán talált több száz kézlenyomat arra utal, hogy az ókori nomád népek a zsákmányra vadászva ilyen barlangokban pihenhettek meg

A Cuevas de las Manos (Kezek barlangja) olyan sziklafestmény-galéria, amely nemcsak a vadászok és az elejtett állatok történetét rögzíti, hanem különleges kézlenyomatok és kézminták sorát is felvonultatja. Sok szakértő meggyőződése, hogy minden kézlenyomat más-más személy kézjegye, mint egy névjegy, pillanatfelvétel vagy önarckép, amelyet a vadászok későbbi nemzedékeinek hagytak ott emlékeztetőül. Mások szerint azonban ezek a mintanyomott vagy festett kézlenyomatok, amelyek közül nagyon sok fiútenyér méretű, valamilyen beavatási vagy férfivá érési ünnepi rítus részei lehettek. Valószínűleg ezek az emberek lehettek Patagónia történelmi vadászó-gyűjtögető népének az ősei, akiket az európai

telepések fedeztek fel a XIX. században, és akiket tehuelche indiánokként ismerünk.

A barlang a falain látható rengeteg rajzról és kézmintáról kapta a nevét. A nemzetközi tudományos közösség szerint ezek a barlangok képviselik a legkorábbi, Kr. e. kb. 7000-re tehető fontos forrás-lelőhelyet a dél-amerikai vadászó-gyűjtögető csoportok életével kapcsolatban.

A barlangok a sivatag közepén találhatók egy eldugott kanyonban, Santa Cruztól északnyugatra; a hozzájuk legközelebb eső város, Perito Moreno 163 kilométerre van innen. A Perito Moreno Nemzeti Parkkal együtt az egész terület régészeti és paleontológiai szempontból gazdag forrás. A folyó völgyben nem hallható más, csak

a patagóniai szél zúgása és a milliányi madár rikoltozása. A folyó mellett emelkedő pár hegyek kontrasztjaként üdítő zöld látványt nyújt az a pár bozótos fa, amelyek elszórtan láthatók a mederben. Kilencezer évvel ezelőtt egy teljes primitív vadászgyűjtögető közösség kelt át a folyó völgyön és pihent meg a Kezek barlangjában, hogy rövidesen folytassa a vadászatot Patagónián át.

A barlangokat legutoljára Kr. u. 700-ban lakták. A festményeken olyan jelenetek láthatók, ahol az ármányos csapdák feletti büszkeség fontosabb volt a vadászatban, mint az ölés maga. Az egyik tablón egy sziklarepedés jelképezi a szurdokot, ahová beülték a zsákmányt. Néhány állatot emberek vesznek körbe, másokat csapdában látni. Harcosok támadnak egy csapat állatra „bolának” nevezett hajítófegyverekkel. Ez több, egymáshoz kötözött kötélből állt, a végeken nagy kövekkel és súlyokkal. Úgy kapták el vele az állatokat, hogy rátekeredett a lábukra, mintegy gúzsba kötve őket.

HÁROM KULTÚRA

A barlangrajzok három különböző kultúrából származnak; a barlangfestészetnek ez a művészi sorozata Kr. e. 7300 körül indult. A kőmenedék maga azonban a sziklaművészet öt csoportját képviseli. A későbbi figurák és motívumok gyakran fedik a korábbi korszakok alkotásait. Az első embercsoport hosszú vadászatokra indult, fő zsákmánya a guanakó (egy lámaszerű, a húsáért vadászott állat) volt. Körülbelül Kr. e. 7000-ben már egy második kulturális szint azonosítható, amelyet a sok kézlenyomat különböztet meg. Ez a kultúra nagyjából Kr. e. 3300-ig tartott, amikor a rajzok stilizáltabbak lettek, és számos állati és emberi alakot ábrázoltak.

Az utolsó kulturális hullám Kr. e. 1300 körül kezdődött. A felhasznált festékanyagok élénkebb pirosat adtak, a kivitelezés pedig absztrakt geometriai alakokra és stilizált állat- és emberrajzokra összpontosult. Úgy vélik, hogy ezek a festmények a történelmi vadászó-gyűjtögető tehuelche indiánok munkái lehettek, akik egészen addig lakták

Patagónia hatalmas területét, amíg az első spanyol kereskedők és telepések meg nem érkeztek. A tehuelchék alapvetően nomádok voltak, akik az alföldön teleltek, ahol halat, kagylót és rákot fogtak. Tavasszal felköltöztek Patagónia központi fennsíkaira és az Andokba, és vadászatással töltötték a nyarat.

Ennek a nomád életmódnak csak a XIX. században vetett véget az, hogy Patagónia nagy részén hatalmas méretű állatgazdaságok alakultak ki. A tehuelche közösség már nem létezik, de a piros kézlenyomatok hihetetlen tárlata tartós hagyatéka egy olyan népnek, akik az évszakokat követve éltek, és vadászták, de egyben tisztelték is az állatokat, például a guanakót, amely ennek az ősi népnek a mindennapi túlélését jelentette.

A Kezek barlangjában látható sziklaművészet ábrázolásai közé tartoznak bizonyos geometriai formák, cikcakkos minták, piros pöttyök, a nap, gyíkok és pókok, vemhes állatok, állatkölykök és gonosz szellemek megjelenítései. A mennyezeten látható pöttyökről néhány régész arra következtetett, hogy a csillagokat jelképezhetik az égen, de lehetnek egy játék nyomai is, amelynek során a gyerekek festett labdákat dobáltak fel, hogy eltalálják a barlang mennyezetét. A Kezek barlangjának őskori lakói a történelem legkorábbi elbeszélői közé tartoznak, amikor a művészet a korai hitvilág és életmód jelentős és kifejező képviselőjévé vált.

Bár néhány kézlenyomat körülbelül Kr. e. 1300-ra vezethető vissza, ezeket még korábbi, Kr. e. 7000-re datálható kézlenyomokra festették rá

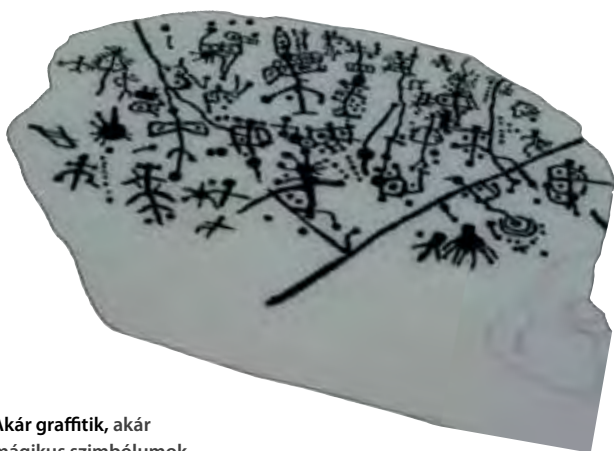

Az őskori barlangokban talált kézlenyomatokat a vadászok személyes kézjegyének gondolják

JUDACULLA-PETROGLIFA

USA, ÉSZAK-KAROLINA, JACKSON MEGYE, KR. E. 3000–1000 KÖRÜL

A cseroki indiánok ezen a szent helyen veszik fel a kapcsolatot a szellemvilággal

Akár graffitik, akár mágikus szimbólumok, ezeknek a furcsa véseteknek az eredete sok évre gondolkodóba ejtette a régészeket

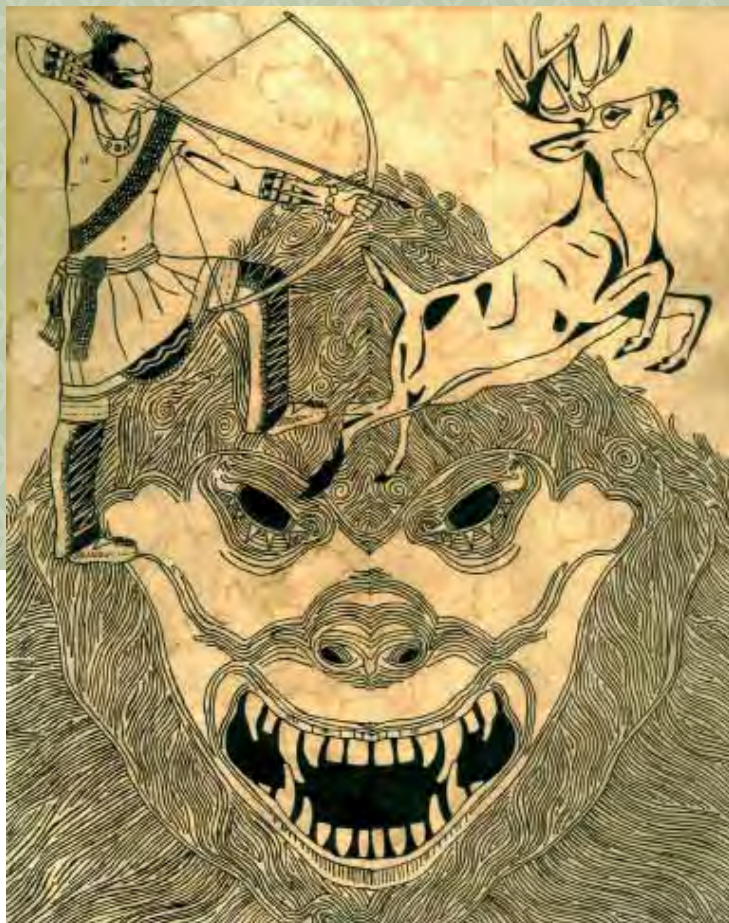
A Judaculla-petroglifán (sziklavéset) jelek és szimbólumok furcsa kavalkádja látható. A vésetek készítője rejtélyének a felderítése mindig is elmentmondásos vállalkozás volt, amely sok száz éven át titokzatosságba burkolózott. A szapankőből lévő, több ezer évesnek vélt hatalmas kőtömböt a közelmúltban nagyon alaposan megvizsgálta egy régészcsoport Észak-Karolinában. Ma úgy vélik, hogy a véseteket a cserokik érkezése előtt, valószínűleg Kr. e. 3000 és 1000 között készítették. Úgy gondolják, hogy mintegy ezer év alatt különböző bennszülött népek jöttek el a Judaculla-sziklához, hogy tálakat, pipákat és rituális eszközöket véssenek rá, és szent hely is lehetett, ahol szertartásokat és ünnepeket tartottak. A sziklán lévő kisebb petroglifák a látogatók által a kőn hagyott „graffiti” vésetek is lehetnek, vagy az amerikai indián sámánok mágikus szimbólumai.

Más régészek meggyőződése szerint a kőtomb valójában a terület hatalmas térképe, amely a különböző vízi utakat jelöli, és megmutatja a kereskedelmi és utazási útvonalakat. Ezek közé tartozik a Kis-Tennessee folyó és a Nantahala folyó. A folyók elhelyezkedése nagyon hasonló a mai pontos térképekéhez.

Több petroglifa is található az Egyesült Államok délkeleti részén, de a Judaculla-szikla az egyik legnagyobb az észak-karolinai Jackson megyében. A hatalmas sziklát annyira sűrűn fedik a petroglifák, hogy nem könnyű megkülönböztetni az egyes szimbólumokat. Egyetlen sziklán sincsenek azonban ehhez hasonló vésetek, beleértve az absztrakt vonalakat, embereket, állatokat, vonalakat és pöttyöket, valamint az égi formákat és geometriai alakzatokat. Ezek közül a szimbólumok vagy vésetek közül sok megfelel a mexikói putónok vagy chontalmaják piktográfjainak – ilyen például a Nagy Nap képe. A putón mitológia tele van természetfeletti vízzel, mangrove-szörnyekkel és lényekkel, ahogyan a szikla számos képén látható, és az is valószínű, hogy a putónok errefelé is kereskedtek. Lehetséges, hogy ilyen messzire jutottak az otthonuktól?

Az amerikai cseroki indiánok újabb legendái szerint a véseteket egy Tsul'kalu' nevű ferdeszemű óriás – a közeli hegyekben lakó nagy vadász – készítette. Egyszer leugrott a hegytetőn lévő otthonából, és a szappankövön landolt. Eközben karcolta össze a követ hétujjú kezével. Több legenda is szól arról, hogy a cserokikat más óriások látogatták. Majdnem kétszer olyan magasak voltak, mint egy átlagos ember, és ferde volt a szemük. A cserokik Tsunil'kalu'-nak vagy ferdeszeműeknek nevezték őket. Ezek az óriások nagyon messze éltek, a lemenő nap irányában. A cserokik barátként fogadták őket, és ők maradtak is egy ideig, mielőtt visszatértek nyugatra, az otthonukba.

A cserokik nagyon díszes szimbólumokat használtak, és híresek voltak arról, hogy mindent kidekoráltak, a lovaiktól és a testüktől az otthonukig. Ezek közül a szimbólumok közül sok spirituális természetű volt, és az őseik szellemeivel kötötte össze a cserokikat,

vagy titkos üzeneteket közvetített a klánok között. Az is lehetséges, hogy a sziklára vésett szimbólumok különböző törzseknek vagy klánoknak hátrahagyott üzenetek vagy térképes instrukciók voltak, amelyek megmutatták a folyók és a szárazföldek közötti útvonalakat.

A Judaculla-sziklán van egy hét pontból vagy küllőből, és egy körökből és kereszttekből álló sorminta. A négyes és a hetes szám gyakran felbukkan a cseroki mítoszokban, mesékben és szertartásokban. A négyes szám a földet, szelet, tüzet és levegőt képviseli, valamint a négy fő égtájat: keletet, nyugatot, északot és délt. A hetes szám a cserokik hét klánjára utal. A négy fő égtáj mellett három másik is létezik, és ezek teszik ki a hét küllőt. Ezek a föl (a felső világ), a le (az alsó világ) és a közép (ahol most élünk).

Tsul'kalu' vagy a ferdeszemű óriás legendás alakját a vadak uraként ismerték. A cserokik vadászati rítusaihoz és szertartásaikhoz idézték meg őt

SZFINX

GÍZA, EGYIPTOM, KR. E. 3000–2500 KÖRÜL

A fáraó, mint a nap és oroszlánisten hatalmas szimbóluma

Annak ellenére, hogy a szfinx a világ egyik legismertebb szimbóluma, valódi eredete még mindig erős ellentmondásokat szül a tudósok között

A szfinx a nappal összekapcsolt ókori szimbólum a közel-keleti civilizációkban. A fáraóidinasztiák számára hagyománnyá vált, hogy a király arcát és fejét egy oroszlán testére illessék a temetkezési helyükön. A fáraó és az oroszlán ilyenét rokonságát az magyarázta, hogy a király egyesült Ré napisten lányával, a hatalmas napistenséggel, Szahmettel, akit nőstény oroszlánfejjel ábrázoltak. Napszimbólumként a szfinxet Harmakisszal, a két horizont urával is összekapcsolták – ő képviselte az újjászületéssel és feltámadással azonosított felkelő és lenyugvó napot. A szfinx kettős természete később aztán Krisztus kettős természetét tükrözte, aki egyszerre volt emberi és isteni. A többi napszimbólumhoz

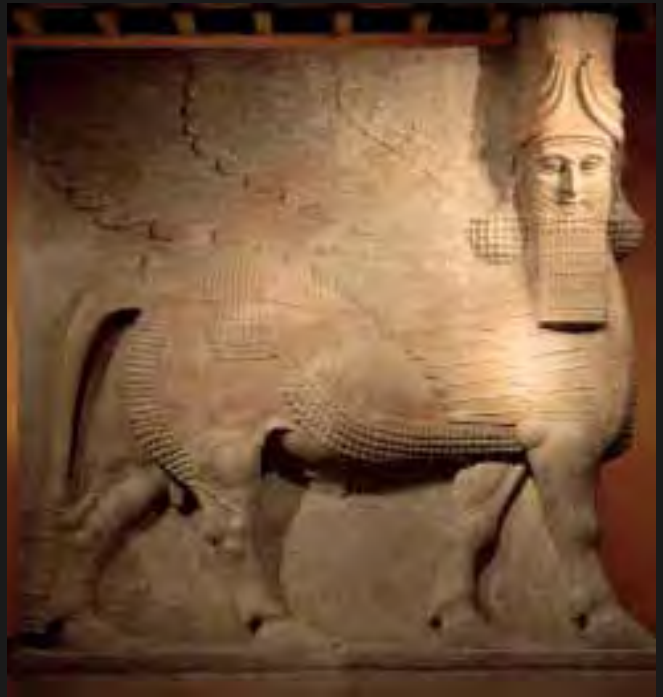
hasonlóan szfinxet is helyeztek kora keresztény sírokba vagy a közelükbe, hogy a világ isteni fényét képviselje.

A legtöbb kutató következtetése szerint a gízai nagy szfinxet Kr. e. 2500 körül készítette Egyiptomban az Óbirodalomhoz tartozó Hafré fáraó. Mások szerint azonban az is lehet, hogy a napimádás fő korszaka Kr. e. 3000 és 2700 közé esett, míg a Gízai-fensík csak jóval később vált temetkezési helyül szolgáló nekropolisszá.

Az egyiptomi szfinx a napot és az oroszlánistent megtestesítő fáraó hatalmas szimbólumává vált. Az állat és a fáraó itt egyetlen felsőbbrendű lényé olvadt össze, aki nemcsak a sír szimbolikus őrzője volt, hanem azé az isteni erőé és bölcsességé is,

A SZFINX ELŐDEI

A Lowenfrau (oroszlánasszony) istennő, akit oroszlán-emberként is ismernek, 32 000 éves aurignaci szobor – ez a legrégebben ismert embertestű, oroszlánfejű figuránk. Az azonban sokat vitatott, hogy a teste férfi vagy női test-e. A szfinx egy másik valószínű elődje az ókori asszír Lamasszu vagy Sédu (jobbra), amelyet Kr. e. 3000 körül ábrázoltak először. Lamasszut, akit jótékony és védelmező szellemnek tekintettek, gyakran jelenítették meg a műalkotásokban szárnyas oroszlánként vagy férfifejű bikaként. A hindu vallásban Narasimhát, az ember-oroszlánt avatárnak vagy Visnu isten inkarnációjának gondolták. Emberszerű felsőteste és alteste, valamint oroszlánszerű arca és karma volt. Eredetileg nagy védelmezőként ismerték, aki inséges időkben védte és oltalmazta a híveit. A perzsa mitológiában van egy mantikór nevű lény, amelynek vörös oroszlánteste, emberi feje három sor éles foggal, denevérré emlékeztető szárnya és harsonahangja van. Néha szarvval és szárnyal ábrázolták, vagy sárkány-, illetve skorpiófarokkal. A mantikór mérgező tüskét kilöve megbénította, majd egészben felfalta áldozatait.

amellyel a fáraó uralkodott és védelmezte a népét. Később a misztériumok, az igazság és az egység szimbólumává vált. IV. Thotmesz egy Kr. e. 1400-ból származó sztéléjének a vésete Gízában három aspektusát említi Rének, akit Heper-Ré-Atumként, egy sokkal összetettebb napistenségként ismertek és imádtak ebben a későbbi időszakban.

GÖRÖG SZFINX

Az oroszlántesttel és női fejjel rendelkező mitológiai szörny nyomán kialakult görög szfinxnek ugyanakkor sasszárnyai is voltak. A sziklacsúcson ülő szfinx Théba görög város kapuját figyelte, és Oidipusz mítosza szerint találós kérdést tett fel az utazóknak, mielőtt beléphettek a városba. Ha rosszul válaszoltak, a szfinx megfojtotta és felfalta őket. A találós kérdését – „Ki az, aki reggel négy lábon jár, délben két lábon, este három lábon?” – Oidipusz megfejtette, és így válaszolt: „Az ember: gyermekkorában négykézláb mászik, felnőttkorában két lábon áll, öregkorában pedig bottal jár.” Amikor Oidipusz

helyesen megválaszolta a kérdést, a szfinx levetette magát a magas szikláról. Bizonyos leírások szerint volt egy második találós kérdés is, amely így szólt: „Van két nővér: az egyik világra hozza a másikat, a másik pedig megszüli az egyiket. Kik a nővérek?” A helyes válasz: „a nap és az éj”, mert a görög nyelvben mindkét szó nőnemű. A görögök ideje óta a szfinx a rejtvények, küszöbök és az életből a halálba vezető átjáró szimbólumává vált.

Az európai díszítő művészetben a görög szfinx újjászületett a reneszánszban, és néha francia szfinxként gondolnak rá. Különösen népszerű volt a késő barokk stílusban a XVIII. század elején, valamint a XIX. századi romantika és szimbolizmus mozgalmaiban.

A rejtélyek védelmezőjeként a szfinxet a szabadkőművesek is a jelképükké fogadták, és sok helyen megtalálható a szabadkőműves templomok előtt szobor formájában vagy a szabadkőműves iratok fedőlapján, dombornyomatként. Nem tekinthetjük azonban a rend ősi szimbólumának. Viszonylag újonnan emelték be, és inkább általános díszítőelemként használják, mint egy adott meggyőződés szimbólumaként.

Az egyiptomi szfinx korai elődjei közé tartozik Sédu. Ez a furcsa mezopotámiai lény egy emberfejű szárnyas bika

A szfinxet az ókori Róma ideje óta a rejtvények szimbólumaként és motívumként használják az európai művészetekben

SZKARABEUSZ

EGYIPTOM, KR. E. 2613–2160 KÖRÜL

Az újjászületéssel és megújulással összefüggő népszerű szakrális motívum

Tutanhamon
színes üveggel és féldrágakövekkel berakott arany névmédálja három szimbólumból áll: a türkiz kosár Neb istent, a lápiszkó szkarabeusz Hepert, a kalcedon-berakásos napkorong pedig Rét jelképezi

Az ókori egyiptomi hitvilág egyik legnépszerűbb szimbóluma a nagy galacsinhajtó bogár, amelyet a legszentebb rovarként tiszteltek. A szkarabeusz képét eredetileg Heper napistenséghez kapcsolták, aki a hatalmas napisten, Ré egyik aspektusát képviseli. Ez vezetett oda, hogy a szkarabeusz fontos védő amulettként szolgált mind a királyság, mind a halottak számára. Ma igen gyakori ékszermotívum, és néhány hagyományos gondolkodású egyiptomi ma is hiszi, hogy a szkarabeusz szárított porának férfiaságnövelő ereje van.

Heper istent szkarabeuszfejű férfiként, vagy néha csak szkarabeuszként ábrázolták. Ő képviselte a felkelő napot, amely maga is az emberiség hajnalának és az ókori Egyiptom teremtésmítoszáinak mélyebb szimbó-

luma. Az egyiptomi *heper* kifejezés jelentése: „létrejönni”. Ré aspektusaként Heper nemcsak a hajnalt hozta el, hanem a világot is ő hozta létre. De miért volt Hepernek szkarabeuszfeje, és hogyan vált ez a kép később amuletté?

A régészek és tudósok szerint a bölcs egyiptomi írástudók feljegyezték a szkarabeusz furcsa viselkedésével kapcsolatos megfigyeléseiket. Észrevették, hogy a bogár egy állati ürülékből készített galacsint gurított maga előtt mindenhol, amerre járt, majd kis idő múlva parányi lárvák keltek ki a gombócból. Amikor a fiatal bogarak csodálatos módon teljesen kifejlődtek – pont úgy, ahogyan a nap minden reggel a horizont felé emelkedik –, azt hitték róluk,

II. Szobekemszaf szívskarabeusza

(Kr. e. 1590 körül); a zöld jáspisből faragott szkarabeusz üreges arany talapzaton nyugszik. A Halottak Könyvéből származó hieroglifák varázsigeje megakadályozza, hogy a szív az elhunyt ellen vallhasson, és ezáltal lehetővé teszi, hogy a lélek elérje az örök üdvösséget

hogy ugyanazt a varázserőt birtokolják, mint a napisten. Ezért vált a bogár a csodás testet öltés szimbólumává, és mint ilyen, Heperhez hasonlóan ő biztosította, hogy a nap minden reggel újjászülessen.

Mivel az egyiptomi vallás sokat foglalkozott az újjászületéssel és a feltámadással, a bogár szokásai váltak ezeknek az elemeknek a jelképévé is, és a szkarabeuszt összekapcsolták a nap égbolton megtett útjával. Ahogyan a bogár a galacsint, úgy gurította végig Heper az égen a napot minden nap, majd éjszakára magával vitte a másvilágra. A szkarabeuszfejű Hepert néha a nap béréjében ábrázolták az égen haladva, miközben nemcsak az éjszakát változtatta nappallá és a nappalt éjszakává, hanem az emberi lelket is átsegítette a túlvilágra.

VÉDELMEZŐ AMULETTEK

A szkarabeusz-amuletteket az Óbirodalom idején, körülbelül Kr. e. 2613 és 2160 között kezdték védőerővel felruházni. Főleg szemmel verés elleni védelemként viselték ezeket a drágakövekből faragott amuletteket, amelyeket gyakran megszemélyesítettek, és pecsétet, valamint fáraók és írkok neveit vésték rájuk. Gyakran használták őket hivatalos és politikai célokra, később pedig temetkezési dekorációként.

Az úgynevezett „szívskarabeusz” fekete vagy sötétzöld kőből, például jáspisból vagy a legsötétebb kalcedonból készült, és általában 4–12 cm hosszú. A szívskarabeuszt vagy a mumifikált holttest szíve fölé tették, vagy medálként a múmia nyakába akasztották egy aranydróttal. Rávették a halott nevét, valamint az egyiptomi Halottak Könyvének egyik legfontosabb varázsigéjét. A véset a szívhez szólt, hogy ne valljon a halott ellen az isteni ítélőszék előtt, különben az elhunyt lelkének a félelmetes alvilágba kell mennie, és nem küldik tovább a túlvilágra és az örök békecsőbe.

Körülbelül Kr. e. 760-tól nagy, lapos, sima, a két oldalán lyukkal ellátott szkarabeuszokat tettek a múmiák mellkasára két különálló, kiterjesztett szárnyal együtt. Ezeket általában vagy kék fajanszból (kerámiamunka)

vagy valamilyen kék drágakőből, például lápisz lazuliból készítették.

Emily Baird zoológus és kutatócsoportja a svéd Lund egyetemről nemrégiben meglepő felfedezést tett arról, hogyan navigálnak ezek a parányi rovarok a világban. A ganajtűró bogár úgy tolja maga előtt egy tökéletes egyenes vonalon a galacsint a hátsó lábával, hogy közben a feje hátrafelé áll és a talajt nézi. Egyszer-egyszer megáll, felmászik a golyó tetejére, és kis táncot lejt. Dr. Baird szerint a bogár azért mászik fel, hogy megnézze a napot, mert a napsugarakat használja égi iránytűként. A nap állását bemérve állapítja meg, hogy hol van. Lehetséges, hogy az egyiptomi megfigyelők is rájöttek, hogy a bogár azért áll meg, hogy közvetlen kapcsolatba lépjen a nappal? Pontosán nem lehet tudni, hogy miért tartották annyira szentnek a szkarabeuszt, de azáltal, hogy folyamatosan erőteljes védő amulettként használták, és összeköttetésben állt minden élet forrásával, a nappal, olyan archetipikus szimbólummá vált, amely ma is magával ragadja az emberek képzeletét.

Az Újbirodalomból (Kr. e. 1570–1070) származó, Heper istent ábrázoló gránit szkarabeuszszobor a karnaki templom-együttesben található, Luxor közelében

ÓKORI EGYIPTOMI SZIMBÓLUMOK

MENAT

Ez a szorosan Hathor istennőhöz kapcsolódó szimbólum egy kis gyöngyös rézpajzs, amelyet először Hathor papnői viseltek. Később oltalmazó amuletté vált, és nyaklánc formájában hordták a jó szerencse biztosítására és a gonosz szellemek elleni védelemként. Úgy gondolták, hogy a túlvilágon is megőrzi oltalmazó erejét, ezért a halottal együtt temették el.

BA

Az emberfejú madár, ba képviseli a lélek öt alapvető összetevőjének egyikét, a személyiséget. A többiek: ib (a szív fizikailag és metaforikusan), sheut (az árnyék, amely a test visszatükröződése, és ezért hordoz valamennyit a lényegéből), ren (az ember neve) és ka (a halál pillanatában a testet elhagyó szellem).

DZSEW

A dzsew (jelentése: hegy) azt a két hegycsúcsot jelképezi, amelyek között a Nílus folyik. Azt mondják, hogy két oszlopként ezek tartották meg az eget. A nyugati hegycsúcs a Manu, a keleti hegy a Bakhu. Mindkettőn egy-egy oroslán védte a napot az égi útja során leselkedő veszélyektől.

MENHÉD

A menhed egy piros-fekete színű kis tábla egy vizeskancsóval és egy tollal – az ókori írásmesterség elengedhetetlen kellékei. Az uralkodók és méltóságok művészi megjelenítéseinél láthatók vagy azért, hogy megmutassák, ők maguk írástudók, vagy hogy az írnokok patrónusai és támogatói.

NEHBET

A Felső-Egyiptomot szimbolizáló fehér keselyű neve. Titokzatos erőt tulajdonítottak neki, mert a hím és a nőstény között nem volt látható különbség, és azt feltételezték, hogy partenogenetikusan vagy szűznemzéssel, azaz párosodás nélkül szaporodnak. Párhuzamba állították az állammal: a fehér keselyű egyedülálló és sérthetetlen.

KA

Az életet fenntartó öt lélek közül (ba, ib, sheut, ren és ka) az ókori egyiptomiak hite szerint ez, a ka képviselte a kvintesszenciát. Bár a ka a halál pillanatában elhagyta a testet, a túlvilágon mindaddig tovább élt, amíg ellátták étellel és itallal a halott sírja körül hagyott áldozati adományok.

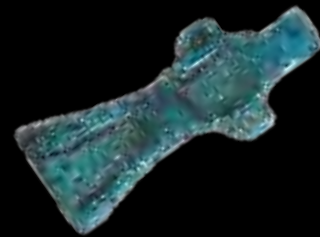
PSZENT

A pszent dupla korona – gyakran piros és fehér –, amely az egyesült Egyiptomot, kiterjesztve pedig általában véve az egységes egészt jelképezi. A pszent ábrázolásainál gyakran az ureusz (ágaskodó kobra) és a fehér sólyom is megjelenik, amelyek Alsó-Egyiptomot és az azt oltalmazó Uadzset istennőt, valamint Felső-Egyiptomot és Nehbet istenséget szimbolizálják.

REKHIT

A bíbic szárnya le van láncolva, hogy ne tudjon repülni. Az egyiptomi szimbolikában a rekhit az egyszerű embert képviseli. Sokféle formában megjelenik a képzőművészetben a gazdagok és hatalmasok lábánál – talán azért, hogy a közember alárendeltségét jelezze. Ez vezetett arra a következtetésre, hogy radikális politikai jelkép.

SA

Ez a szimbólum – amely vagy egy nomád pásztor feltekert árnyékadó sátrát vagy az ókori egyiptomiak által használt vízi életmentő eszközt jelképezi – védelmet jelent. Gyakran látható amulettként Taurt – a gyermekszülés viziló-istennője – patája alatt, mintegy jókívánságként a terhesség idejére.

BÉSZ

Egyiptom törpe istene volt a szülés oltalmazó istene, és hittek benne, hogy elijeszti a démonokat, akik esetleg bántathatják az újszülöttet. A beszrt használták a gonosz ellen, és ezzel ijesztették el Egyiptom ellenségeit és a gonosz szellemeket. Az amulettjét viselték vagy otthon használták, és azt tartották róla, hogy elijeszti a kígyókat és a skorpiókat.

TJET

Az Ízisz-csomóként is ismert szimbólumról úgy vélik, hogy arra a kötésre hasonlít, amely a nyak körül rögzíti a köpenyeket. A tjet drágakövekből vagy színes üvegből készül, és sok sírban megtalálható. A jelentése homályba borul, az egyiptológusok azonban úgy vélik, hogy a feltámadást és az örök életet jelképezheti.

USÉBTI

Ilyen kis faragott múmiafigurákat tettek a sírokba, hogy az elhunytak dolgozzanak a túlvilágon. A magasabb rangú ókori egyiptomiak sírjaiban 401 ilyen figura található: az év minden napjára egy, plusz harminchat munkafelügyelő. A másvilágon ugyanolyan szigorúan tartották a hierarchiát, mint az e világi életben.

GALAMB

MEZOPOTÁMIA, KR. E. 2400–1500 KÖRÜL

A béke és a szeretet közismert szimbóluma

Az őskorban a paleolitikum embere által imádott mindenható anyaistennő szemében szentek voltak a madarak. Különösen a galambokat kapcsolták össze az ő termékenységével és életadó erejével, és nemcsak az udvarlási rítusuk miatt, hanem azért is, mert a galambpárok szokatlan módon egész életükben együtt maradtak. A sumérok lakta Mezopotámiában feltárt bronzkori (Kr. e. 2400–1500) régészeti leletek sokasága támasztja alá ezeket az ősi gyökereket, ahol élethű madárfigurákat találtak az anyaistennő szobrocskái mellett.

Az anyaistennő és madarainak a tisztelete Krétán is elterjedt, ahol galambokkal a fején ábrázolták az ósanyát, továbbá Cipruson is, ahol a római érméken a templom tetején ücsörgő madarakat lehet látni. A görög vallásban Aphroditét tekintették elsősorban a szerelem istennőjének, akinek azért áldoztak, hogy áldásban részesítse és védelmezze a szerelmi ügyeket, és őt is gyakran ábrázolták galambok társaságában. Démétért, az anyaistennő görög változatát is összekapcsolták a galamb szimbólumával.

Egy ókori görög mítosz elmesél egy történetet, amikor két fekete galamb szállt fel Thébából – az egyik a dodonai tölgyfaligetekbe, a másik pedig Líbiába repült. A galamb Dodonában fennhangon elmondta, hogy hamarosan jóslatokat fognak hallani; a másik galamb Amonná, a hatalmas istenkirályvá változott, akit Thébában imádtak. A dodonai ligetekben élő galambok Zeusz szent állatai lettek, és lány turbékolásukat a magas rangú papnők Zeusz próféciaiként értelmezték.

Egy másik, a Kr. e. IV. századra tehető ókori szír mítosz a legendás Szemirámisz királynő, Derketo istennő halandó leánya történetét

Egy XIX. századi romantikus festő, William Bouguereau a galambjai társaságában festette meg és eszményítette Vénuszt

meséli el. Derketo, szegényében, hogy halandó gyermeket szült, azonnal elhagyta a kislányt, és egy tóba fojtotta magát Ascalon közelében. A teste hallá változott, és később halistennőként tisztelték. Szemiramisz galambok táplálták, amíg egy királyi pásztor, Szimmász megtalálta a gyermeket, és felnevelte. Szemiramisz később hozzáment Ninusz királyhoz, de miután a király leigázta Ázsiát, egy nyíl halálosan megsebesítette. A fiuk túl fiatal volt még a trónhoz, ezért régensként Szemiramisz uralkodott, és Ázsia nagy részét meghódította. A szír istennő, Atargatisz kultusztemploma Mabog ókori városában állt, amelyet a legenda szerint maga Szemiramisz alapított, és a templomban lévő szobra egy arany galambbal a fején ábrázolja.

A késő XIX. századi romantikus mozgalom előszeretettel fordult a görög és római mitológiához és vette elő az istenekről, istennők-ről, nimfákról, szatírokról és angyalokról szóló történeteket, hogy megmutassa: a mitológiai képek még mindig olyan jelentőségteljesek, mint több ezer évvel ezelőtt. Sok ókori anya- és szerelemistennőt, például Vénuszt és Aphroditét is megjelenítették galambok kíséretében korábbi mezopotámiai istennőkhöz, Istárhoz, Asztartéhoz és magához a hatalmas anyaistennőhöz hasonlóan.

GALAMBOK A KERESZTÉNYSÉGBEN

A keresztény atyák az írásaikban számos pogány szimbólumot, istenséget és mítoszt építettek be a saját vallásos doktrínájukba, miközben próbáltak másokat is átéríteni a saját hitükre. Így számos szimbolikus asszociáció – mint például a mélyen a kollektív tudattalanban fészkelő békeszerető galamb képe – hamarosan a kereszténységhez kapcsolódott.

A Mózes első könyvében szereplő egyik korábbi és közismert történetben Noé egy galambot ereszt el a bárkáról, hogy szárazföldet keressen az özönvíz után. A madár egy olajággal a csőrében tér vissza a közeli szárazföld – és ezáltal a remény – bizonyítékaként. Az ókori görögök és római-

ak számára az olajág a béke szimbóluma volt, és a korai keresztények hamarosan beépítették ezt a képet a galambbal a saját, isteni szeretetre utaló jelképrendszerükbe. A galamb aztán összekapcsolódott a Szentlélekkel, az Isten hírvivőjével, és az Angyali üdvözlétnél egy galamb hozta a hírt Istentől Máriának. A középkorban galambokkal díszítették a templomban a padokat és a keresztelőmedencék fedlapját, valamint az oltári szentségeket őrző tabernákulumokat. A II. századi gnosztikusok, a kereszténység egy eretnek ágának a képviselői számára a galamb szimbolizálta a bölcsesség istennőjét, Sophiát, akit ők a női Szentlélekként tiszteltek.

Az iszlám vallásban azért tisztelik a galambokat, mert hiszik, hogy segítették az utolsó iszlám prófétát, Mohamedet, amikor megzavarták az ellenségeit a Híra-hegyi Thaur-barlang előtt. Bár ókori mítoszokban és hitben gyökerezik, a galamb ma is a béke, a szeretet és a jóság archetipikus jelképe. Az 1949 áprilisában Párizsban rendezett világbéke-kongresszus Pablo Picasso *La Colombe (Békegalamb, 1949)* című litográfiáját – hagyományos fehér galamb olajággal a csőrében – választotta a béke jelképévé.

Gyakran láthatunk galambokat a keresztény templomok máriaüveg ablakain a Szentlélek és az isteni szeretet szimbólumaként

A galamb mára világszerte a béke ikonikus szimbólumává vált